

Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας
Τμήμα Περιφερειακής Οικονομικής Ανάπτυξης

Διαλέξεις Μαθήματος Οικονομική Γεωγραφία Ε' Εξαμήνου

Διδάσκων: Δρ. Χρίστος Απ. Λαδιάς

ΘΕΩΡΙΕΣ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΟΥΣ ΤΟΜΕΑ ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΜΕΤΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΑΔΡΑΝΕΙΑΣ (ΕΛΞΗΣ)	ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΑΛΛΑΓΗΣ (ΑΠΩΘΗΣΗΣ)
<ul style="list-style-type: none">• Εξάρτηση από την καταναλωτική αγορά της περιοχής	<ul style="list-style-type: none">• Άνοιγμα νέων αγορών
<ul style="list-style-type: none">• Εξάρτηση από τοπικούς προμηθευτές• Ύπαρξη κατάλληλου εργατικού δυναμικού	<ul style="list-style-type: none">• Δυνατότητες οικονομικότερης αξιοποίησης πρώτων υλών και εργατικού δυναμικού• Τεχνολογικές βελτιώσεις που αλλάζουν τη σχέση κόστους- τιμών
<ul style="list-style-type: none">• Ύπαρξη κατάλληλων τεχνικών και κοινωνικών υποδομών	<ul style="list-style-type: none">• Τεχνολογικές βελτιώσεις στα μέσα μεταφορών οι οποίες αλλάζουν τη σχετική σημασία των περιοχών
<ul style="list-style-type: none">• Ανάπτυξη δικτύου διασυνδέσεων με άλλες επιχειρήσεις (εξωτερικότητες)	<ul style="list-style-type: none">• Διάφορες αρνητικές εξωτερικότητες (αντιοικονομίες κλίμακας)• Άνοδος τιμών γης
<ul style="list-style-type: none">• Ύπαρξη ιδιόκτητου οικοπέδου• Εξοικείωση με την τοπική κοινωνία	<ul style="list-style-type: none">• Ευνοϊκή χρηματοδότηση και κίνητρα για μετεγκατάσταση

ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ

Υπάρχει μια πληθώρα εμπειρικών και θεωρητικών μελετών που ασχολείται με τη χωροθέτηση της βιομηχανίας.

Αναπτύχθηκαν τρεις βασικές Σχολές και σε κάθε Σχολή διακρίθηκαν κάποιες διαφορετικές προσεγγίσεις.

ΣΧΟΛΕΣ - ΘΕΩΡΙΕΣ ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΟΥΣ ΤΟΜΕΑ

ΚΛΑΣΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Η κλασική σχολή ή σχολή χωροθετικών παραγόντων προσεγγίζει τη χωροθέτηση μέσω:

- ⇒ ελάχιστου κόστους
- ⇒ χωροθετικής αλληλεξάρτησης περιοχής- αγοράς
- ⇒ γενικής χωρικής ισορροπίας
- ⇒ κύκλου ζωής του προϊόντος

Στόχος της θεωρίας είναι η επιλογή της θέσης εγκατάστασης για την επίτευξη του μέγιστου δυνατού κέρδους.

Ο στόχος αυτός μπορεί να επιτευχθεί με δύο τρόπους:

- ⇒ με ελαχιστοποίηση του κόστους
- ⇒ με μεγιστοποίηση της ζήτησης

ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Οι χωροθετήσεις δεν καταλήγουν στο βέλτιστο δυνατό αποτέλεσμα αλλά σε αυτά που θεωρούν ικανοποιητικό.

ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Ασχολείται περισσότερο με τη μακρο- γεωγραφία και περιλαμβάνει προσεγγίσεις:

- ⇒ αναδιάρθρωσης κεφαλαίου ή κύκλων επένδυσης
- ⇒ εργατικής θεωρίας
- ⇒ πληροφορημένες εμπειρικές έρευνες

Δε συνιστά απλά και μόνο ένα τεχνικό πρόβλημα ελαχιστοποίησης κόστους και μεγιστοποίησης εσόδων αλλά μια σύνθεση κοινωνικοοικονομική διαδικασία.

ΤΙ ΕΡΜΗΝΕΥΟΥΝ ΟΙ ΘΕΩΡΙΕΣ ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗΣ;

- ✂ Την κατανομή της βιομηχανίας στο χώρο
- ✂ Γιατί παρουσιάζονται αλλαγές στη χωρική κατανομή των βιομηχανικών μονάδων διαχρονικά
- ✂ Γιατί μεμονωμένες επιχειρήσεις επιλέγουν τη χωρική διασπορά
- ✂ Γιατί κάποιες επιχειρήσεις επιλέγουν τη δημιουργία παράλληλων μονάδων
- ✂ Αν υπάρχει άριστη κατανομή των μονάδων σε οποιοδήποτε χωρικό επίπεδο

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗΣ

A. ΔΙΑΘΕΣΙΜΟΤΗΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

α1. Χρηματικά κεφάλαια (δυνατότητα εξασφάλισης) σύμφωνα:

- με τον κλάδο της σχεδιαζόμενης επένδυσης
- με το μέγεθος της επένδυσης
- με την επιλεγείσα γεωγραφική περιοχή χωροθέτησης

α2. Πάγιο κεφάλαιο

B. Ο ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΕΔΑΦΟΣ

β1. Κόστος

- ασυνεχές (αυτό που γίνεται μια φορά)
- συνεχές (μισθοί, ασφαλιστικές εισφορές κλπ)

ΤΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΤΟΥ WEBER

Ο Weber ανέπτυξε τη θεωρία χωροθέτησης της βιομηχανίας. Σύμφωνα με το υπόδειγμα υπάρχει ένα τοπίο ανισοτήτων. Πολλές επιχειρήσεις συγκεντρώνονται σε περιοχές εντοπισμένων πρώτων υλών, άλλες στα αστικά κέντρα και άλλες κοντά σε περιοχές εργατικού δυναμικού.

Σύμφωνα με τον Weber υπάρχουν 3 παράγοντες που επηρεάζουν τη χωροθέτηση της βιομηχανίας:

- Κόστος μεταφοράς
- Κόστος εργατικού δυναμικού
- Οικονομίες συγκέντρωσης

Εξέτασε 3 στάδια εύρεσης του τόπου εγκατάστασης.

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ WEBER

- 1) Η γεωγραφική κατανομή πρώτων υλών είναι δεδομένη
- 2) Υπάρχουν ομοιόμορφα κατανεμημένες πρώτες ύλες
- 3) Η θέση και το μέγεθος κατανάλωσης είναι δεδομένα
- 4) Υπάρχουν συνθήκες τέλει ανταγωνισμού
- 5) Υπάρχουν περιοχές όπου βρίσκεται το εργατικό δυναμικό
- 6) Το εργατικό δυναμικό δε μετακινείται
- 7) Το επίπεδο μισθών είναι δεδομένο
- 8) Το κόστος παραγωγής και η τιμή πώλησης του προϊόντος θεωρούνται δεδομένα και δε μεταβάλλονται στις διάφορες τοποθεσίες
- 9) Παράγοντες όπως επιτόκια και φορολογία δεν επηρεάζουν τον τόπο εγκατάστασης

...συνέχεια

1^ο ΣΤΑΔΙΟ:

Το κόστος μεταφοράς \Leftrightarrow καθοριστικός παράγοντας για τη χωροθέτηση.

Υπέθεσε ότι το κόστος μεταφοράς μεταβάλλεται ανάλογα με την απόσταση.

Εισήγαγε την έννοια του Δείκτη Υλικού:

$$\text{ΔΕΙΚΤΗΣ ΥΛΙΚΟΥ} = \frac{\text{Βάρος των εντοπισμένων πρώτων υλών}}{\text{Βάρος προϊόντος}}$$

και υποστήριξε ότι:

...συνέχεια

- ✎ Αν $\Delta Y > 1$ τότε η βιομηχανία θα είναι προσανατολισμού πρώτων υλών, δηλαδή θα χωροθετηθεί κοντά στην πηγή της πρώτης ύλης.
- ✎ Αν $\Delta Y < 1$ τότε η βιομηχανία θα είναι προσανατολισμού αγοράς, δηλαδή θα χωροθετηθεί κοντά στην αγορά.
- ✎ Αν $\Delta Y = 1$ τότε η βιομηχανία μπορεί να τοποθετηθεί είτε κοντά στην πηγή της πρώτης ύλης είτε κοντά στην αγορά (μας είναι αδιάφορο που θα χωροθετηθεί – το κόστος είναι ίδιο)

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Έστω 2 υλικά M1 και M2

M1	2 μονάδες βάρους	1,5 χρηματική μονάδα
M2	1 μονάδα βάρους	1 χρηματική μονάδα
C	2 μονάδες προϊόντος	2 χρηματικές μονάδες

$$M1 = 2 \times 1,5 = 3$$

$$M2 = 1 \times 1 = 1$$

$$C = 2 \times 2 = 4$$

$$\Delta Y = 3 + 1/4 = 1$$

Ο $\Delta Y = 1$, άρα μας είναι
αδιάφορο που θα
χωροθετηθεί η
μονάδα

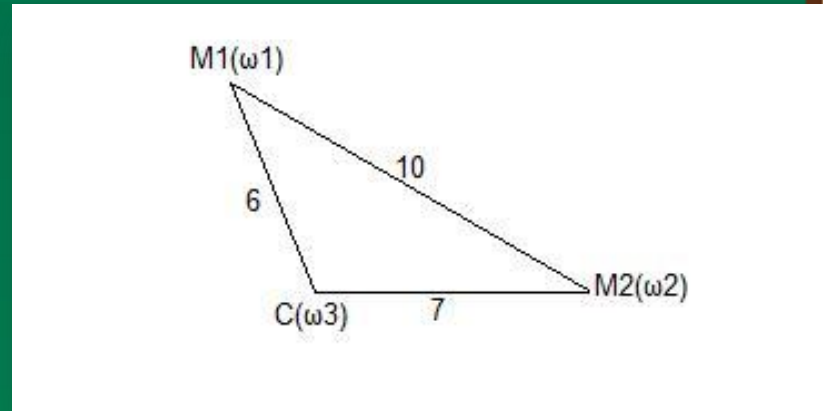

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟ ΤΡΙΓΩΝΟ

Στην περίπτωση που υπάρχουν 2 πρώτες ύλες ο Δείκτης Υλικού δε βοηθά. Ο Weber χρησιμοποίησε το «Χωροταξικό Τρίγωνο», θεωρώντας 1 σημείο κατανάλωσης (C) και 2 σημεία όπου βρίσκονται οι πρώτες ύλες.

- Αν η επιχείρηση επιλέξει να εγκατασταθεί στο σημείο M1 τότε :
 $M2(0,3 \times 10\chi\lambda\mu) + C(1,0 \times 6\chi\lambda\mu) = 9$
- Αν επιλέξει να εγκατασταθεί στο σημείο M2 τότε:
 $M1(0,1 \times 10\chi\lambda\mu) + C(1,0 \times 7\chi\lambda\mu) = 8$
- Αν επιλέξει να εγκατασταθεί στο σημείο C τότε:
 $M1(0,1 \times 6\chi\lambda\mu) + M2(0,3 \times 7\chi\lambda\mu) = 2,7$

Έστω ότι έχουμε ένα εργοστάσιο που παράγει πορτοκαλάδα.

Οι ποσότητες που απαιτούνται:

νερό:	0,6 τον.
ω1(ζάχαρη):	0,1 τον.
ω2(πορτοκάλι):	0,3 τον.
ω3(Πορτοκαλάδα):	1,0 τον.

ΑΛΓΕΒΡΙΚΟΣ ΤΡΟΠΟΣ- Η ΜΕΘΟΔΟΣ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΒΑΡΟΥΣ

Γενικές συντεταγμένες	Πρώτη ύλη ή αγορά	Συντεταγμένες	Ιδανικό βάρος	Ροπές ως προς x	Ροπές Y Πηγες πρώτης ύλης ή αγοράς
X1,Y1	C1	1,1	5	5	5
X2,Y2	C2	3,1	1	3	1
X3,Y3	C3	4,2	3	12	6
X4,Y4	C4	2,3	3	6	9
X5,Y5	C5	5,3	2	10	6
X6,Y6	C6	2,2	10	20	20
Σύνολο			24	56	47

...συνέχεια

$$X=56/24=2,3$$

$$Y=47/24=2$$

Συντεταγμένες (2.3, 2) \Leftrightarrow στο σημείο αυτό έχουμε το ελάχιστο κόστος παραγωγής

 ΓΙΑ 1 ΠΡΩΤΗ ΥΛΗ \Leftrightarrow Δείκτης Υλικού

 ΓΙΑ 2 ΠΡΩΤΕΣ ΥΛΕΣ \Leftrightarrow Χωροταξικό Τρίγωνο

 ΓΙΑ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΠΡΩΤΕΣ ΥΛΕΣ Ή ΑΓΟΡΕΣ \Leftrightarrow Σημείο Κέντρου Βάρους

...συνέχεια

2^ο ΣΤΑΔΙΟ:

Στη συνέχεια εισήγαγε το κόστος εργασίας. Υποστήριξε ότι η παραγωγή μπορεί να μεταφερθεί σε κάποιο σημείο όπου υπάρχει φτηνό εργατικό δυναμικό μόνο αν η εξοικονόμηση του κόστους εργασίας υπερκαλύπτει το πρόσθετο κόστος μεταφοράς που προκύπτει λόγω μετακόμισης.

ΟΙ ΚΑΜΠΥΛΕΣ ΙΣΟΔΑΠΑΝΗΣ

Οι καμπύλες ισοδαπάνης βρίσκουν το ελάχιστο κόστος. Γύρω από τις πηγές των πρώτων υλών, αλλά και από την αγορά μπορούν να χαραχθούν ομόκεντροι κύκλοι, οι οποίοι αντιστοιχούν στο ύψος του κόστους μεταφοράς που συνεπάγεται η διακίνηση μιας μονάδας πρώτης ύλης ή προϊόντος. Οι κύκλοι αυτοί ονομάζονται ισότιμοι κύκλοι. Η ένωση των σημείων που έχουν ίδιο συνολικό κόστος μεταφοράς από το σημείο παραγωγής σχηματίζει κλειστές καμπύλες γύρω από την περιοχή παραγωγής που καλούνται ισοδαπάνες (καμπύλες ίσων δαπανών). Με απλά λόγια, αυτό σημαίνει ότι το μεταφορικό κόστος είναι ίδιο σε όλα τα σημεία που βρίσκονται μέσα στην κλειστή καμπύλη και η επιχείρηση μπορεί να χωροθετηθεί όπου επιθυμεί μέσα στα όριά της.

Κριτική ισοδαπάνη: η ισοδαπάνη που έχει την ίδια τιμή με τη μείωση του κόστους εργασίας.

...συνέχεια

3^ο ΣΤΑΔΙΟ:

Εισήγαγε τις οικονομίες κλίμακας και υποστήριξε ότι η βιομηχανία μπορεί να μεταφερθεί εάν επωφεληθεί από οικονομίες συγκέντρωσης (πχ μείωση κόστους παραγωγής).

ΤΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΤΟΥ LÖSCH

Η ζήτηση καθορίζει τον τόπο χωροθέτησης μιας μονάδας.

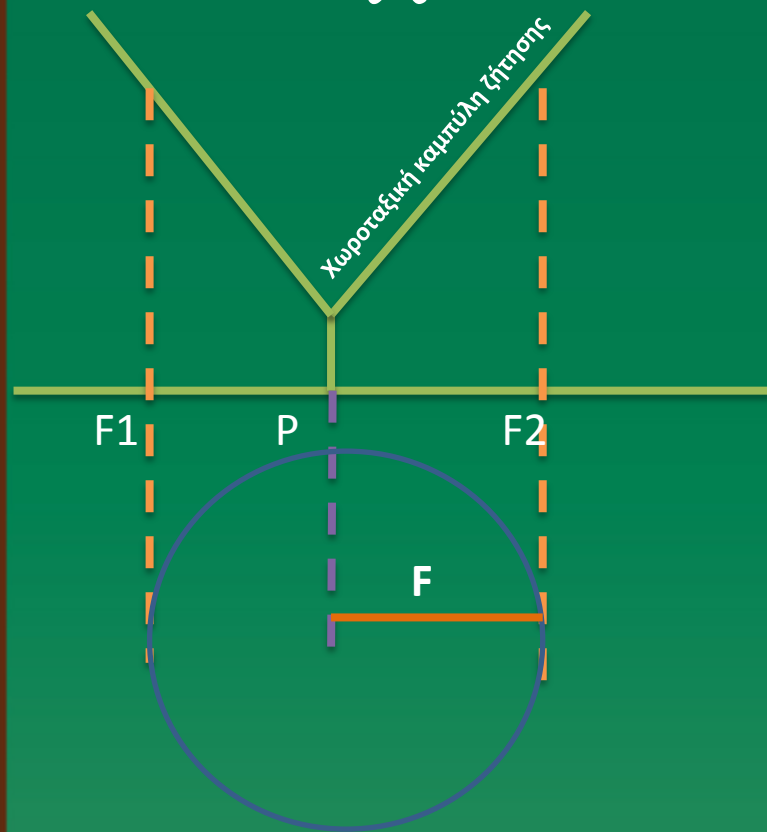
Οι υποθέσεις του υποδείγματος του Lösch είναι:

1. Όλες οι επιχειρήσεις έχουν ίδιο κόστος παραγωγής
2. Ο χώρος κατανέμεται το ίδιο
3. Οι καταναλωτές είναι ομοιόμορφα κατανεμημένοι
4. Οι καταναλωτές έχουν ίδιες καταναλωτικές προτιμήσεις
5. Οι καταναλωτές έχουν όμοιες καμπύλες ζήτησης
6. Οι καταναλωτές έχουν ίδιο εισόδημα

Η κάθε επιχείρηση αναπτύσσει ένα μονοπωλιακό χαρακτήρα.

...συνέχεια

Στο σημείο P η ζήτηση είναι Q , στο F είναι 0.

Το PF παριστάνει την απόσταση από το σημείο παραγωγής P όπου η ζήτηση είναι μέγιστη μέχρι το σημείο όπου δεν υπάρχει πια ζήτηση (F).

Ο κύκλος με κέντρο το σημείο όπου είναι εγκατεστημένη η επιχείρηση P και ακτίνα PF είναι η περιοχή αγοράς για το προϊόν του εργοστασίου, γιατί υποθέτει ότι η ζήτηση είναι ομοιόμορφη προς όλες τις κατευθύνσεις.

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΙΣΟΡΡΟΤΙΑΣ

Η προσέγγιση ασχολείται με το πώς γίνεται η κατανομή όλων των οικονομικών δραστηριοτήτων στο χώρο.

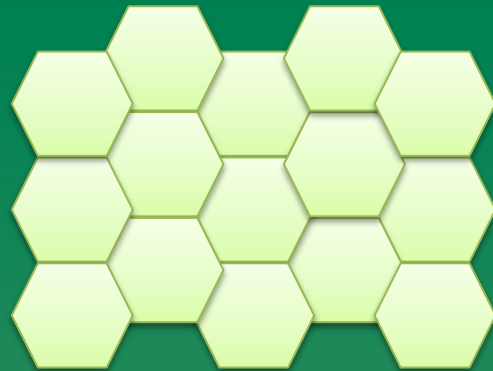
Η προσέγγιση του προβλήματος έγινε σε στάδια. Στην αρχή κάθε επιχείρηση λειτουργεί μέσα σε κυκλικές αγορές. Έτσι όμως είναι αδύνατο να εξυπηρετηθεί το σύνολο της πιθανής περιοχής αγοράς, γιατί οι κύκλοι δεν μπορούν να καλύψουν πλήρως μια γεωγραφική επιφάνεια παρά μόνο εάν αλληλοκαλύπτονται (όμως στις αλληλοκαλυπτόμενες περιοχές δεν υπάρχουν πλέον μονοπωλιακά πλεονεκτήματα).

Οι περιοχές που δεν εφοδιάζονται προσελκύουν νέες επιχειρήσεις. Για να καλυφθεί το σύνολο της γεωγραφικής επιφάνειας για κάθε επιχείρηση και προϊόν θα πρέπει η κάθε περιοχή να έχει σχήμα εξαγώνου.

...συνέχεια

Το εξάγωνο, από όλα τα γεωμετρικά σχήματα με τα οποία μπορεί να καλυφθεί πλήρως μια επιφάνεια (τρίγωνο, τετράγωνο, παραλληλόγραμμο), είναι αυτό που πλησιάζει περισσότερο στον κύκλο.

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΖΩΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ

Υπάρχουν διαφορετικές απαιτήσεις χωροθέτησης για τις βιομηχανικές επιχειρήσεις, ανάλογα με το στάδιο του κύκλου ζωής. Κατά τον Vernon κάθε νέο προϊόν περνάει από τρία στάδια.

ΑΝΑΠΤΥΞΗ → **ΜΕΓΕΘΥΝΣΗ** → **ΩΡΙΜΑΝΣΗ**

Κατά το 1^ο στάδιο οι επιχειρήσεις τείνουν να χωροθετηθούν σε παγκόσμια μητροπολιτικά κέντρα, στο 2^ο στάδιο στα εθνικά και περιφερειακά κέντρα που έχουν ικανοποιητικό αριθμό εξειδικευμένου προσωπικού και στο 3^ο στάδιο στις υπανάπτυκτες περιοχές.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΑΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Λαμπριανίδης Λόης (2001), *Οικονομική γεωγραφία: στοιχεία θεωρίας και εμπειρικά παραδείγματα*, Αθήνα: Πατάκης, σσ. 15-204. (Διδακτικό εγχειρίδιο)
- Γιαουτζή Μαρία (2011). Πανεπιστημιακές Σημειώσεις στην Οικονομική Γεωγραφία.
- Κουρλιούρος Ηλίας (2011), *Διαδρομές στις Θεωρίες του Χώρου, Οικονομική Γεωγραφία της παραγωγικής αναδιάρθρωσης και της άνισης ανάπτυξης*, Αθήνα: Προπομπός σσ 15-400.
- Γιώτη-Παπαδάκη Όλγα (2011). Εισαγωγή στην Οικονομική Γεωγραφία, Αθήνα: Κριτική, σσ 10-240.
- Καραβέλη Ελένη (2009). Ανισότητες, Συγκεντρώσεις και Νέα Οικονομική Γεωγραφία, Αθήνα: Gutenberg.
- Λεοντίδου Λίλα (2011). Αγεωγράφητος χώρα. Ελληνικά Είδωλα στους Επιστημολογικούς Αναστοχασμούς της Ευρωπαϊκής Γεωγραφίας, Αθήνα: Προπομπός.

Επιπρόσθετη Βιβλιογραφία

- Allen J., Massey D. and Cochrane A. (1998) *Rethinking the Region*
- Armstrong and Taylor *Regional Economics and Policy*
- Bryson J., Henry N., Keeble D. and Martin R. (eds) (1999) *The Economic Geography Reader*, Chichestr: Wiley
- Clark G., Feldman M and Gertler M. (2000) *The Oxford Handbook of Economic Geography*. Oxford: Oxford UP
- Daniels P. (2001) *Human Geography. Issues for the 21st century*
- Dickens P. (2005) *Global Shift*, London: Paul Chapman
- Krugman P. (1991) *Geography and Trade*. Cambridge Mass: MIT Press
- Lee R. and Wills J. (eds) (1997) *Geographies of Economies*, London: Arnold
- Sassen S. (1999) *Globalisation and its Discontents*
- Sheppard E. and Barnes T. *A Companion to Economic Geography*, Blackwell